

ki ne poznajo te naj veče in naj huje pogube svojih otrok. Komaj se pokaže pri otrocih svojevoljnost in njene navadne spremljevalke, pripravni so že starši, da jim vstrezajo v vsem, kar njih ljubljenci zahtevajo in zaželé. Gorje pestunji, ki ne bi bila sužnja mlademu svojeglavcu! njena naj veča sreča je, ako jo starši še dalje imajo pri hiši. Svojevlavnost ima človeka vse žive dni v težkem železji zakovanega, in ako se otroku vse dopušča, česar zahteva, je to gotovo v njegovo veliko nesrečo. Časi so vedno hujši in slabeji, in tudi bodo še, dokler se ljudje ne poboljšajo; a boljih ljudi ne bo, dokler ne bo bolje telesno in dušno izrejenih otrok.

(Dalje prih.)

## Zemljepisje v ljudski šoli.

Luna. Lunini in solnčni mrak, velikanoč.

**J.** Ali je luna tudi tako dalječ od zemlje, kakor solnce, in zvezde?

**O.** Luna je iz med nebnihi tél naši zemlji naj bližeje, dalječ je od nas nekaj več od 51.000 nemških milj; tedaj se nam pa tudi večja zdi, kakor solnce in zvezde, dasiravno je veliko veliko manji od solca in od mnogo drugih zvezd.

**J.** Kako pa to, da včasih vidimo le nekoliko lune, včasih pa vso, včasih pa je še celó nič ne vidimo?

**O.** Luna je med zemljo in nebom, se suče okoli zemlje, in ž njo pride vsako leto okoli solca, in se suče tudi okoli svoje osi. — Zdi se nam, da luna pride okoli zemlje v 24 urah, 50 minutah in 28 trenutkih. Da pa luna zemljo obhodi, potrebuje 27 dni 7, ur 43, minut in 11 trenutkov, ker v tem času se prikaže o prvem kraju (☾) na vnanjem nebu razsvetljene lune ravno tista zvezda, ktera se je prikazala pred 27 dnevi. Ker je pa med tem zemlja z luno na nebu svojo pot nadaljevala, hodi pa luna še 2 dni, 5 ur in 52 trenutkov, da ravno tam stoji med solncem in zemljo, kakor pred tem časom, in ta čas se imenuje sinodičen mesec.

**J.** Pravite, da luna hodi toliko in toliko časa okoli zemlje, pa vendar vidimo, da se včasih prikaže na jutranjem nebu, ko se solnce na večernem kraji skrije in zatone.

**O.** Ne pozabi, da se zemlja v 24 urah okoli svoje osi zasuče, zato se nam vidi, da se nebo zasuče in ž njim vse, kar je na njem.

Kedar luna stoji med zemljo in solncem' je tako blizo njega, da se vidi, kakor da bi ž njim zahajala in vzhajala; ta čas se luna ne vidi; imamo tedej mlaj (☾).

Pozneje pa, ko se je od tega tira nekoliko odmaknila, prikaže se na večernem nebu svetli serp, in vidimo le, da je na večernem robu razsvetljen; luna raste, da je pol krogle razsvetljene; imamo prvi krajec (☾). Ta čas opoldne vzhaja in o polnoči zahaja. Po svoji daljni poti pride pa ravno na nasprotno stran zemlje, tedaj tudi pozneje vzhaja, in poslednjič sveti le po noči. Takrat nam pa obrača vso svojo razsvetljeno stran; imamo ščep ali polno luno (☽).

Suče se daljo za zemljo in pride bližeje solnca, in njegova kroglja začena se mračiti na večernem robu, dokler nam le juterno stran na svoji krogli kaže, in imamo zadnji krajec (☾). Poslednjič vidimo le ozek serp, in zadnjič zgine v solnčnih žarkih. Vsaka teh luninih sprememb se zgodi v  $7\frac{3}{8}$  dneh. Ščep ali polna luna nastopi za mlajem v  $14\frac{3}{4}$  dneh, in od ščepa do ščepa mine  $29\frac{1}{2}$  dni (ali bolj natančno: 29 dni, 12 ur in 44 minut). 12 takih dob se imenuje lunino leto, ki šteje 354 dni, 8 ur, 48 minut.

Ker se pa s tem ne vjema zemljina pot, so pa mesec razno povikšali na 30 in 31, in za svečana uganili so 28, ali v prestopnem letu 29 dni, ki se skupaj imenujejo solnčno ali bolj prav zemljino leto, ki šteje 365 dni, 5 ur, 48 m. in 48 trenutkov.

J. Sedaj še le razumem, zakaj da v pratiki ne stoji mlaj ali ščep na ravno tisti dan v mescu.

O. Tudi poglavitni praznik kerščanstva, velikanoč, se vravnjuje po luni. Kakor sem že povedal, solnce 21. sušca ob 6. uri zjutraj vzhaja in ob 6. zvečer zahaja; noč in dan sta si enako dolga. V nedeljo tedaj, ki nastopi po prvem ščepu, kedar sta si noč in dan enako dolgo, imamo velikonočni praznik. Tako so uganili v nicejskem cerkvenem zboru l. 325., in velikanoč pride tedaj v čas med 21. sušca in 25. malega travna. Tako je bil n. pr.

- l. 1865. ščep 10. mal. travna,
- » » velikanoč 16. mal. travna;
- » 1866. ščep 30. marca,
- » » velikanoč 1. mal. travna;
- » 1867. ščep 18. mal. travna,
- » » velikanoč 24. mal. travna;

I. 1868. ščep 7. mal. travna,

„ „ velikanoč 12. mal. travna i. t. d.

J. Kako pa to, da se včasih luna za nekaj časa skrije, potem pa zopet prikaže, dasiravno nebo ni oblačno?

O. Vsaka razsvetljena stvar senco dela. Ker sonce nikdar cele zemlje ali cele lune ne obseva, tako delate senco. Če luna stoji med zemljo in solncem, kar se zgodi o mlaju, tako se primeri, da njena senca pada na zemljo. Zemljini prebivavci tedaj ne vidijo solnca, to je, solnce merkne, se vé da ne po vsi zemlji enako.

Če pa zemlja stoji med solncem in luno, zgodi se pa, da zemljina senca pada na luno; luna je nekoliko časa temna, ali luna merkne; ker pa luna hitro hodi, to ne more nikoli dolgo časa terpeti. Učeni zvezdogledi na tanko prerajajo, kedaj bo solnce ali luna merknila.

## Pomenki

### *o slovenskem pisanji.*

#### XXIX.

T. Prav to je tudi vzrok, da smo nekteri rodovi slovanski zastali v omiki. Reve so graničarji, kjerkoli so že; Slovani so bili razun tega i janičarji zapadnim narodom, ki so jih tolikrat varovali sirovih napadov od jutra.

U. Med tem pak so zapadni evropejski narodi se dušno razvijali in švigili do velike izobraženosti; jeli njim tedaj dostoji, poprašuje J. Macun (vid. Cvetje str. 149.), nizko stanje izobraženosti našega naroda nam očitati?

T. Slovan verh tega, piše ravno ondi, kjer govori o dramatiki, ni bil nikdar za mestjansko življenje; malo da ne povsod po mestih slovanskih krajev so se tuji narodi naselili; zibelka višega izobraženja pak so mesta; kjer tedaj ni mest narodnih, tam tudi ni in ne bo dramatiškega življenja.

U. V katerem narodu pa ni narodnega kazališča, tam se ljudje obernejo k drugim narodom, pravi naposled.

T. Imenitne, preimenitne so te besede, in žalostna skušnja spričuje, da so resnične med Slovani, ker tu so se jim nekatere mesta ponemčile, tam pomadjarile, tam spet poturčile itd. Iz mest se je móгла slovenščina umakniti na kmete, v kočo priprostega slovenskega deželana.